



Priced by Thomas Heller - Rare Books, N.Y.C.  
February, 1957 at 11.00.<sup>00</sup>

**Harvard University**  
Library of  
**The Medical School**  
and  
**The School of Public Health**



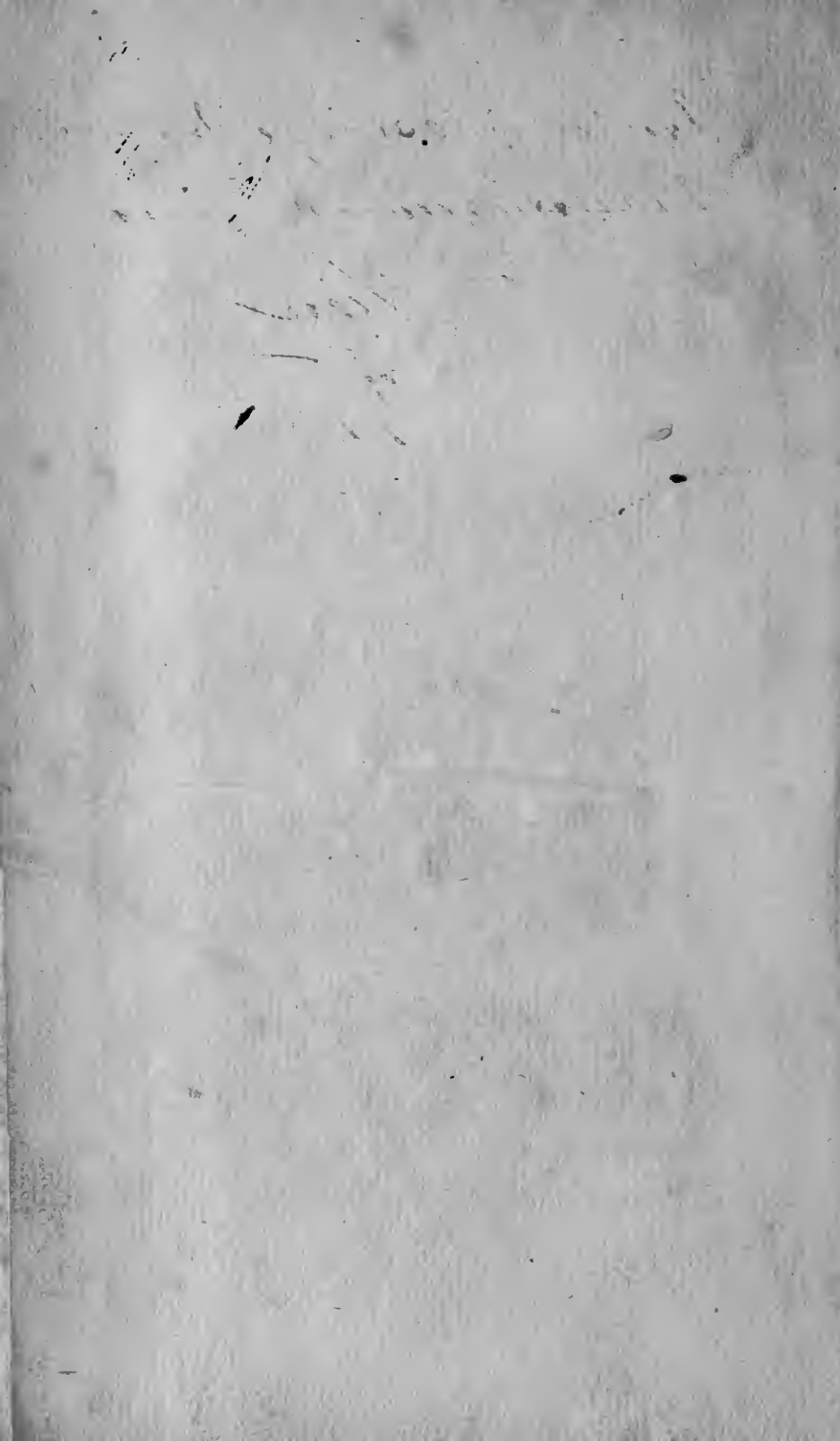
Gift of  
**Paul Dudley White, M.D.**



EX LIBRIS  
PAUL DUDLEY WHITE

Freder in Besitz der mied.  
Unterstützungen ver eines  
in Wien

23/9. 887



LEOPOLDI AUENBRUGGER

M E D I C I N Æ D O C T O R I S  
IN CÆSAREO REGIO NOSOCOMIO NATIONUM  
HISPANICO MEDICI ORDINARIJ.

INVENTUM NOVUM

EX  
PERCUSSIONE THORACIS HUMANI  
UT SIGNO

ABSTRUSOS INTERNI  
PECTORIS MORBOS  
DETEGENDI.



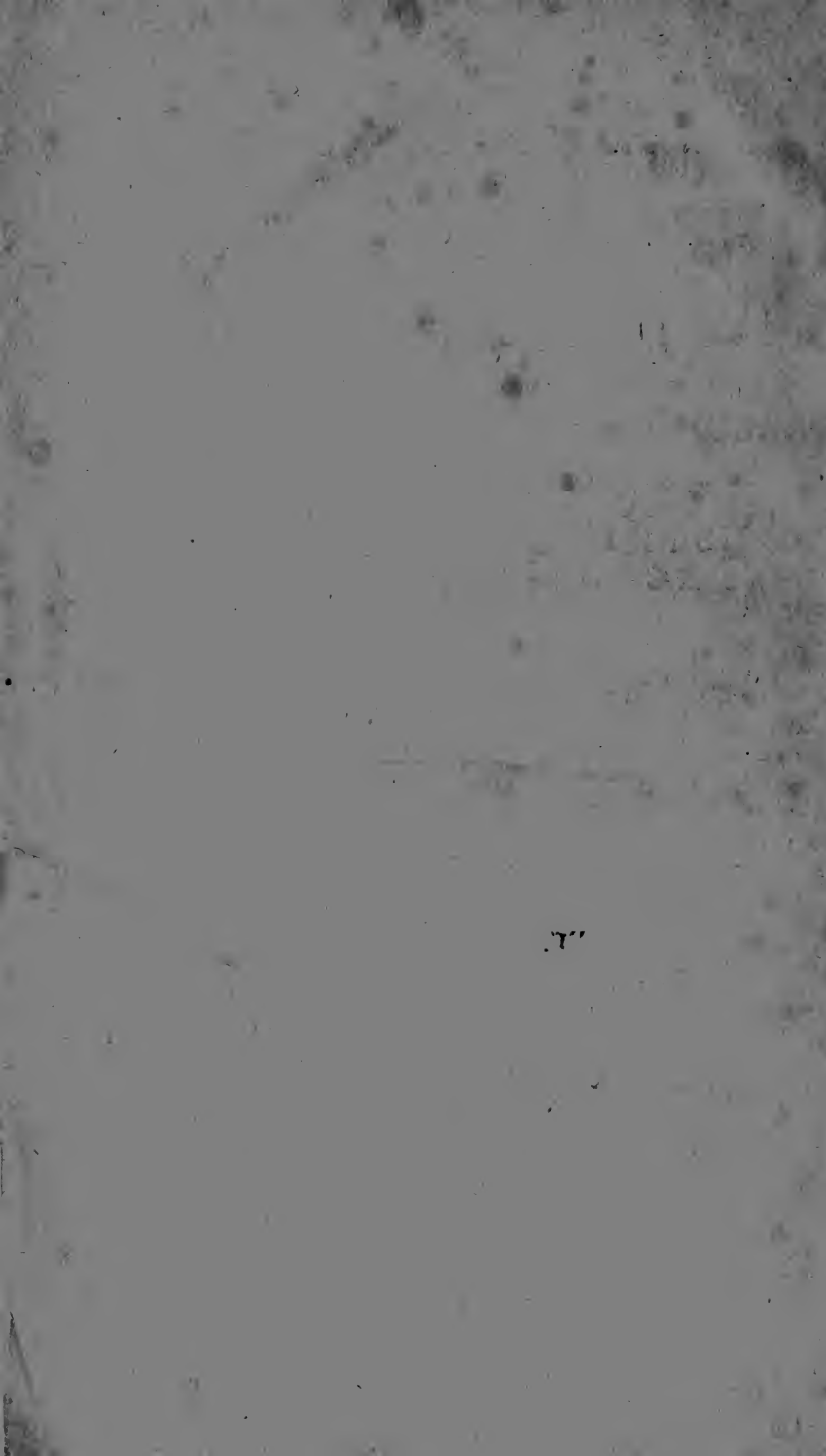
---

VINDOBONÆ,

TYPIS JOANNIS THOMÆ TRATTNER, CÆS. REG.  
MAJEST. AULÆ TYPOGRAPHI.

---

MDCCLXI.





## PRÆFATIO



Isto tibi benevole lector signum novum, in detegendis morbis pe-  
• ctoris a me inventum.

Consistit illud in percussione  
humani thoracis, ex cujus soni-  
tuum resonantia varia, de inter-  
na constitutione cavi hujus judi-  
cium fertur.

Detecta circa hoc objectum non  
pruritus scribendi, neque specu-  
lationum luxuries, sed septennis

observatio digessit , ordinavit ,  
edidit.

Prævidi autem multum bene,  
quod scopulos non exiguos subi-  
turus sim , simul ac inventum  
meum publici juris fecero.

Enim vero invidiæ , livoris,  
odii , obtreptionis , & ipsarum  
calumniarum Socii , nunquam de-  
fuerunt viris illis , qui scientias &  
artes suis inventis aut illustrarunt,  
aut perfecerunt.

Idem discrimen subire consti-  
tui ; sed eo proposito : ut præ-  
dictorum nemini mearum ob-  
servationum rationem sim red-  
diturus.

Scripsi illa , quæ sensuum te-  
stimonio inter labores & tædia ite-  
rum iterumque expertus sum : ne-  
que



que in his unquam concessi locum  
seductrici philautiæ.

Ne autem quis existimet, signum  
hoc jam exhaustum esse in morbis,  
quos adduxi: fateor omni can-  
dore, & in his superesse defectus,  
quos tamen sedula observatio  
emendabit cum tempore; forte  
etiam in aliis conditura veritates,  
ad cognoscendos, præfagiendos, &  
curandos morbos pectoris utiles.

Et hæc erat ratio, cur cum  
signis quieverim, atque etiam in  
his, ad inevitabilem causarum  
quarundam enumerationem, quæ  
ad illustrandas observationes meas  
conferre poterant, confugerim  
ad commentaria *Illustrissimi L. Ba-*  
*ronis van Swieten*, quoniam in  
his, quid quid ab observatore  
Homine desiderari unquam po-  
test, absolutum invenitur.

Peperci sic profusiori scriptio-  
nis argumento: simul ac nactus  
inde fui fundamentum firmissi-  
mum, cui rudimenta inventi mei  
illustrius innitantur.

Atque ideo non dubito, quin  
veris artis medicæ æstimatoribus  
gratum fecerim, dū illa propa-  
lare suscepi, quæ ad abstrusorum  
pectoris morborum cognitionem  
hactenus desideratam, lumen non  
exiguum affundunt.

Omisi multa dubia, minus di-  
gesta, his tamen elaborandis non  
cessabo deinceps insudare.

Postremo non studui in scrip-  
tionis genere superbire: elegi sty-  
lum, ut intelligi possim.  
Vale!

Dabam 31. Decembris 1760.

# MONITORIUM

A D

OMNES MEDICOS.

**E**xpertus affirmo, quod signum, de quo hic agitur, gravissimi momenti sit non tantum in cognoscendis, sed etiam curandis morbis: atque ideo primum Locum mereatur, post explorationem pulsus & respirationis. Enim vero, in quocunque morbo præternaturalis sonus thoracis observatus fuerit, majus subesse periculum indicabit semper.





# OBSERVATIONUM SYNOPSIS.

*De sono humani thoracis naturali, & quomodo is, in diversis locis deprehendatur.* pag. 12.

*De Percussionis Methodo.* pag. 16.

*De præternaturali sono thoracis ejusque significationibus in genere.* pag. 20.

*De morbis in genere, in quibus occurrit præternaturalis sonus thoracis.* pag. 27.

*De morbis acutis, in quibus occurrit præter naturalis sonus thoracis.* pag. 29.

*De*

*De morbis chronicis, in quibus  
occurrit præternaturalis sonus  
thoracis.* pag. 40.

*De sono præternaturali thora-  
cis, qui magnam extravasatio-  
nem liquidorum in vasis hujus  
cavi coercitorum constanter se-  
quitur* pag. 52.

*De illis affectibus pectoris, qui  
a percussione non deteguntur.*  
pag. 56.

*De illis, quæ sub hoc signo præ-  
sente anatomica Sectio detexit.*  
pag. 60.

*De pulmonum scirrho.* pag. 61.

*De ejus signis.* pag. 64.

*De vomica thoracis interni in  
genere ejusque diversitate.*  
pag. 65.

*De vomica ichorosa: seu de scirr-  
hi in liquamen soluti signis.*  
pag. 68.

*De signis vomicæ purulentæ clausæ.* pag. 27.

*De signis vomicæ in tracheam apertæ.* pag. 74.

*De empyemate & ejus signis.* pag. 78.

*De hydropæ pectoris in genere.* pag. 81.

*De signis generalibus hydropis pectoris.* pag. 82.

*De signis hydropis pectoris ex uno latere.* pag. 83.

*De signis hydropis pectoris ex utroque latere.* pag. 85.

*De hydropæ pericardii* pag. 86.

*De signis hydropis pericardii.* pag. 88.

*De magna sanguinis extravasatione, ejusque signis.* pag. 90.

*De signis aneurismatis cordis.* pag. 92.

Ob-



# OBSERVATIO I.

DE  
SONO HUMANI THORACIS  
NATURALI, ET QUOMODO IS  
IN DIVERSIS LOCIS DEPREHENDATUR.

## §. I.

Thorax sani hominis sonat, si  
percutitur.

## SCHOLIUM.



THoracis nomine intelligo  
illud corporis humani  
cavum, quod a collo &  
claviculis incipit, & ter-  
minatur, ubi diaphragma arcubus co-  
sta-

starum annectitur. Hoc cavum ad castæ anatomiae leges describere superfluum duxi: quoniam simplicitas observationum in proponenda veritate inventi, gratam legentibus brevitatem exigit: atque ideo illum solummodo conceptum sani hominis dari postulo, nempe, viscera intus contenta suis usibus patere.

## §. II.

Sonus, quem thorax §. I. edit, talis observatur, qualis in tympanis esse solet, dum panno vel alio tegmine ex lana crassiori facto, obtecta sunt.

## SCHOLIUM.

Cogimur sæpe parabolice exprimere impressiones rerum per sensus factas, ubi destituti sumus specificis notatione.



tionibus, quæ rei conceptæ characterem exprimunt. Placuit propterea hac similitudine uti.

### §. III.

Sonus hic observatur per totum thoracem, hocce, quo sequitur, modo.

*Primo* dextrum thoracis latus percussum edit sonum in anteriori parte a clavicula incipiendo usque ad sextam costam veram: in laterali ejus parte, sub humero incipiendo, usque ad septimam veram: in posteriori vero a scapulis usque ad secundam, & tertiam costam spuriam.

2do Sinistrum thoracis latus percussum, sonum dat in priore parte a clavicula incipiendo usque ad

ad quartam costam veram. At ubi cor situm pro parte obtinet, quandam plenitudinem sonus exhibet manifeste indicans: solidiorem cordis partem ibi locatam vividam resonantiam pro parte obtundere. In laterali & postica sinistri thoracis parte, eadem se habent sonitus perceptiones, uti in dextro ad N. 1. recenscebantur.

3<sup>tio</sup> Sternum totum percussum resonat, ita clare, ac thoracis latera: excepto illo loco, cui cor pro parte subjacet; ibi enim paulo obscurior sonus percipitur.

4<sup>to</sup> Idem Sonus per tractum spinæ dorsi observatur, quousque hæc concurrat ad efformandum thoracis cavum.

SCHO-

## SCHOLIUM.

**S**onus iste in macilentis hominibus clarior, in torrosis obtusior, in obesis vero ob molem pinguedinis prope suffocatus deprehenditur. Interim maxime sonorus locus existit in anteriori thoracis parte: nempe, a clavicula ad quartam costam veram. Verum ideo, quia mammæ, & muscoli pectorales molem deinde augent, obscurior resultat sonus.

Quandoque in laterali parte obtusior occurrit sonus infra axillam: quoniam ibi in quibusdam panniculus adiposus crassior cuti subjacet. In posteriori Thoracis parte sonus minus perceptibilis est, ubi scapulæ locantur: quia resonantia intercipitur ob ipsum os scapulæ, & ob musculos qui dorso per scapulam imponuntur. Tandem nonnunquam

quam sonus ex tertia costa spuria percussione evocatur. Verum hoc perpetuum non est: pendere mihi videtur ratio, a ludente natura, quæ in diversis hominibus, diversam longitudinem thoracis constituit.

## OBSERVATIO II.

DE

PERCUSSIONIS METHODO.

### §. IV.

Percuti, verius pulsari thorax debet adductis ad se mutuo, & in rectum protensis digitorum apicibus lente, atque leniter.

### SCHOLIUM.

Torrosi homines, atque illi, quorum thoraces multa pinguedine saginati sunt, fortiolem percussione ferunt

runt ; imo talem requirunt, ut prodeat sonus, quem parva & subtilis pulsatio, ex gracili & tenero thorace, quam facillime evocat.

§. V.

Thoraci supertensum fit indusium, vel manus percutientis chirotheca ( modo ex pollito corio non fit ) muniatur.

SCHOLIUM.

SI nudum pectus nuda manu pulsatur, superficierum pollitarum concursus strepitum producit, & soni evocandi constitutionem obscurat.

§. VI.

Hominem, cujus thoracem percutere voles, primo in naturali respiratione permitte ; jube

B

dein

dein, ut aërem inspiratum retineat. Variabilis occurrens percepti soni mutatio, sub inspirato, exspirato, & retento aëre, plurimam utilitatem habet, ad ferendum judicium.

### §. VII.

Priorem thoracis partem percussurus jube, ut caput erectum teneatur, humeri ad posteriora, id est, versus dorsum reducantur. Hac enim ratione efficitur, ut pectus ad anteriora producat, cutis, muscoli & costæ tendantur; atque ideo clarior resonantia a percussione obtineatur.

### §. VIII.

Latera percussurus, brachia super caput protendi jube; utrumque  
que

que latus hac ratione tensum nitidius resonabit.

§. IX.

Impera cui dorsum percuties, ut ad anteriora se inclinet, humeros suos pectus versus adducat, gibbumque faciat, hæc eadem est ac prioris ratio, exactior scilicet sonitum evocandi methodus.

SCHOLIUM.

**O**Bvia hæc experimenta, quivis sanissimus in se, vel in aliis tentare potest: & inde capient omnes boni ex sonituum varietate fundamentum sufficiens, hocce signum in detegendis morbis pectoris non vilipendendi.

## OBSERVATIO III.

D E

PRÆTERNATURALI SONO  
THORACIS EJUSQUE SIGNIFICA-  
TIONIBUS IN GENERE.

## §. X.

Si thorax in homine fano pul-  
fatur, resultat sonus in omnibus il-  
lis locis, uti in observatione pri-  
ma ad §. 3. notatum est. Per-  
cutere autem oportet plurium ho-  
minum thoraces, ut probe per-  
specta habeatur emissi soni con-  
ditio, ob habitum corporis di-  
versum in hominibus diversis.

## SCHOLIUM.

DICTUM fuit ad §. 3. quod tho-  
rax non ubique eadem clarita-  
te



te refonet, simulque adnotatæ sunt causæ, vividam resonantiam impedi-  
dientes.

Atque ideo admonendi sunt obser-  
vatores, ut plurimum hominum tho-  
races percutiant, non tantum ob im-  
pedimenta, quæ AUTHOR naturæ in om-  
nibus æqualiter disposuit; ut sunt sca-  
pulæ, mammæ, cor: sed etiam ob di-  
versam capacitatem hujus cavi, quod  
in variis corporibus omnino varium est.  
Accedit discrimen torositatis, & cras-  
sities panniculi adiposi.

Enim vero per hæc sonitus vel altior,  
vel profundior, vel clarior, vel ob-  
scurior, vel quandoque prope suffoca-  
tus deprehenditur.

## §. XI.

Si igitur ex prædictis §. 3. locis sonoris non percipitur sonus manifestus, utrique lateri æqualis, eisdemque percussionis intensitati conformis, morbosum quid in pectore latere significat.

## SCHOLIUM.

**E**x hac veritate constituitur fundamentum generale, atque inde deducuntur prædictiones certæ, quæ suo ordine mox sequuntur.

Multa enim observatione convictus didici, latere posse morbos pessimos in thoracis cavo, qui nullum existentiae suæ signum edunt, atque nulla ratione deteguntur, quam sola hac percussionis methodo.

Enim

Enim vero docet æqualis ex utroque latere evocati sonitus claritas, aërea pulmonum vasa libera, nullo tumore pressa, aut quadam gravi in cavo thoracis latitante colluvie suffocata. Excipiuntur tamen quidam pectoris affectus, qui suo loco recensentur.

### §. XII.

Si in aliqua thoracis parte sonora eadem intensitate percussa sonus altior; morbosum ibi subesse notat, ubi altitudo major.

### §. XIII.

Si in aliqua thoracis parte sonora sub eadem intensitate percussa sonus obscurior: morbus in obscurius sonante loco hærebit.

## §. XIV.

Si percussus thorax in loco alias sonoro, sono suo naturali penitus destitutus fuerit, id est, carnis percussæ sonum ediderit, morbus in illa plaga, quæ sic resonuerit latet.

## SCHOLIUM.

Qui manu proprium pectus, & postea femur suum percusserit, habebit ex sonituum differentia requisitam ideam, ad intelligendam prædictionem, quæ proposita est.

## §. XV.

Si percussus thorax in loco alias sonoro carnis percussæ sonum ediderit, morbosum in eam latitudinem

nem diffusum esse intelligas, quantum retulerit ejusmodi sonitus circumferentia.

§. XVI.

Si percussus thorax in loco sonoro carnis percussæ sonum ediderit; jube, ut aër profunde inspiratus retineatur: & si retento sub spiritu locus percussus, carnis percussæ sonum fervabit: judica, morbosum profunde penetrare thoracis cavum.

§. XVII.

Si thorax in anteriori parte percussus, retento quamvis aëre, carnis percussæ sonum ediderit, tunc posteriorem partem, diametraliter

priori oppositam quoque percutias:  
& si in illo loco cæterum sonoro  
carnis percussæ sonus resultabit,  
tunc morbosum penetrat totum  
thoracis cavum.

## SCHOLIUM.

Pendent hæ varietates a causa, quæ  
solitum volumen aëris in cavo tho-  
racis contenti vel minuere, vel aufer-  
re potest.

Causa similis, five in solida, five in  
liquida massa constiterit, jam efficiet  
illud, quod exempli gratia in doliis  
observamus: quæ, dum vacua sunt  
resonant in omni puncto; verum reple-  
ta tanto plus sonitu suo destituuntur,  
quanto magis volumen aëris in iis con-  
tenti fuerit imminutum.

OB-

## OBSERVATIO IV.

DE

MORBIS IN GENERE, IN QUI-  
BUS OCCURRIT PRÆTERNA-  
TURALIS SONUS THORACIS.

### §. XVIII.

Sonus præternaturalis observa-  
tionis III. & occurrit in morbis  
acutis, & deprehenditur in chro-  
nicis; constanter vero sequitur  
magnam extravasationem liquido-  
rum in vasis hujus cavi conten-  
torum.

### SCHOLIUM.

CONstat ex §. præcedentis scholio,  
quod omne illud obtundat vel de-  
leat sonum naturalem thoracis, quid-  
quid volumen aëris in ejus cavo con-  
tenti

tenti valet minuere vel ex integro delere.

Hoc autem fieri posse docent morborum acutorum & chronicorum natura, causæ, effectus, & defunctorum ex similibus malis aperta cadavera hæc facta esse demonstrant.

Verum sonus præternaturalis, qui magnam extravasationem liquidorum, quæ in vasis hujus cavi coercentur, constanter sequitur, sequenti experimento confirmatur.

Si in cadavere quocunque, sonorum thoracis cavum, liquido impletur injectionis ope, tunc sonitus lateris repleti pro illa altitudine obscuratur, quam injectum liquidum occupaverit.

Exigit jam observatorum ratio, ut ordine §. 18. attingam propositos morbos in quibus hoc signum observavi.



## OBSE RVATIO V.

DE

MORBIS ACUTIS IN QUIBUS  
OCCURRIT PRÆTERNATURALIS  
THORACIS SONUS.

### §. XIX.

Sonus præternaturalis, qui §. 18.  
in morbis acutis occurrit, vel ob-  
servatur sub horum decursu, vel  
in termino decursus eorum.

### SCHOLIUM.

**H**Æc veritas exhortatur omnes me-  
dicos, ut signum tanti momenti  
non intermittant experiri in morbis acu-  
tis: siquidem hac ex parte securiores  
reddentur in ferendo judicio, quod in  
acutorum decursu sub omni tempore  
adeo anceps est.

Ac-

Accidit mihi familiariter vidisse ægros, qui a morbis acutis apparenter restituti sub larva inter-vel remittentium febrium medicis suis imposuerunt: ubi interea morbosa materies non penitus subacta, postea uni lobo pulmonis impacta, lethali scirrho vel vomicæ fundamentum jecit.

### §. XX.

Sonus præternaturalis §. 19. qui sub decursu morborum acutorum observatur, occurrit frequentissime in morbis inflammatoriis pectoris.

### SCHOLIUM.

**D**Ico frequentissime: enim vero, qui inflammationis historiam obiter tantum noverit, comprehendet facile hujus asserti rationem: præcipue, si illa exacte perpenderit, quæ Illustrissimus Præceptor

ceptor meus in Commentariis CELEBERRIMI BOERHAVII de inflammationis effectibus (a) exaravit.

Si quis hæc partibus in pectoris cavo contentis applicuerit, inconcussa argumenta inveniet, præternaturalem thoracis sonum Observationis III. nunquam frequentius quam sub decursu inflammatorum morborum pectoris occurrere posse.

Accidere tamen potest, ut illos morbos epidemicos, qui materiam peccantem ad peripheriam corporis inevitabili fato deponunt, hoc signum comitetur: nempe antequam eruptio exanthematica fiat.

Hoc in constitutione epidemica petechiali annorum 1757. 1758. 1759. observare sæpe datum est, atque sub epidemia exanthematica miliari, curren-

---

(a) Vide comment. ad §. 382. 387. 388.

rentis anni 1760. non infrequenter occurrebat: præcipue in illis ægris, quorum invasio inflammatorium morbum pectoris æmulata est.

Id unum in ultima epidemia singulare observavi, quod præternaturalis focus in quadam thoracis parte semel præfens, prius non deferuerit ægrum: usque exanthematicus ille morbus ( qui certis suis diebus firmiter alligatus est ) integre fuerat subactus.

Si mihi vitam impertietur DEUS ter Optimus Maximus, fieri posset, ut ea, quæ me docuit decennis observatio circa exanthemata miliaria, evulgarem.

### §. XXI.

Sonus, qui §. 19. sub termino decursus acutorum occurrit: observatur tunc, quando excretio-

tiones materiæ peccantis non respondent morborum, quorum sunt, magnitudini.

## SCHOLIUM.

Quid quid acutum ex decidentia Veteres appellarunt, sub apparente signo §.vi. 21. chronicum observavi: atque ideo hæc paragraphus ad hanc observationum classem minus recte refertur; sed proprie chronicos morbos attinet. Interea tamen ordinis ratio exegit, ut obiter attingeretur.

### §. XXII.

Sonus præternaturalis, qui sub decursu morborum inflammatoriorum pectoris §. 20. occurrit: observatur passim quarto morbi die: rarissime hunc diem præcedit, sæ-

C

pe

pe eundem sequitur: idque in affecto latere.

## SCHOLIUM.

NON est intentio hujus Phœnomeni rationem indagare, solummodo illud notare meum propositum fuit.

Interim constans circa hoc signum observatio me docuit, quod illis diebus occurat, quos decretoriorum Indices appellamus: id est raro tertio; sæpissime quarto; multoties quinto & septimo; sed nunquam tardius. Heterodoxum videbitur, quod quintum & septimum inter decretoriorum indices collocaverim. Verum qui quaternariorum rationem in morbis exacte observaverit, fatebitur, quod quintus sæpe exstiterit index noni, uti septimus undecimi: qui ultimus tamen in inflammatoriis pectoris morbis admodum rarus est Index.

Ex-

Excipiuntur vero hic illi morbi acuti, qui ad §. 21. pertinent.

Solet autem hoc signum apparere in illis inflammationibus pectoris, quæ pleuram, vel pulmonem, vel utrumque simul cum humida tussi adoriuntur: contra vero abesse in iis, quæ sputis in principio & progressu caruerunt: ut sunt pleuritis sicca, deinde inflammatio, mediastini, pericardii & cordis. Enim vero in his malis eousque affecta pars sono præternaturali destituta est, donec vel in mortem tendant, vel naturæ aut artis beneficio suppurent; & in conspicuas vomicas abeant.

### §. XXIII.

Sonus iste §. 22. a die, in quo occurrit crescit & augetur pro morbi natura, magnitudine & diu-

turnitate: decrefcit vero pro excretorum qualitate, durabilitate & copia.

### SCHOLIUM.

**P**Endet incrementum fonitus præternaturalis a materia morbifica, quæ ad inflammatum latus §. 22. fenfim deponitur, & quandoque in tali copia cumulatur, ut sæpe obfervaverim illam duas tertias partes unius cavi thoracis fuperaffe; quemadmodum ergo fimilis materia plus minusve congesta folvi, fubigi & expelli debet ex corpore, ut redeat fanitas, ita ad decrementum ejus requiritur, ut excretiones folutæ & fubactæ materiæ refpondeant, in qualitate, durabilitate, & copia morbo per fuas caufas (a) cognito.

### §. XXIV.

Vide (a) §os 824. 881.



## §. XXIV.

Qui sonus §. 23. semel præsens vel in mortem tendit, die ab ortu suo decretorio: vel per excretiones solvitur: vel in alios morbos abit.

## SCHOLIUM.

Videantur circa hæc Commentaria Illustrissimi mei Præceptoris ubi (b) mortis indicia: (c) excretionis futuræ signa (d) transitus in alios morbos recenset, explicat, docet.

## §. XXV.

Interim a morborum inflammatorum pectoris fatis inter se comparatis sub signo §. 22. sequentia extraxi.

I<sup>mo</sup> Quo sonus in loco thoracis magis suffocatus, atque ad car-

C 3

nis

nis percussæ sonitum accesserit plus, tanto morbus major.

2<sup>do</sup> Quanto majus spatium suffocatus sonus emensus fuerit, tanto morbi periculum exactius.

3<sup>tio</sup> Magis periclitatur æger sub affecto sinistro latere quam si dextrum foret occupatum.

4<sup>to</sup> Priorem & superiorem thoracis partem ( quæ a clavicula ad quartam costam terminat ) minus discrimen habere, quam inferiorem partem sonitu esse destitutam.

5<sup>to</sup> Magis periculosum est, in posteriori thoracis parte sonum cessare, quam eundem in priori & superiori abesse.

6<sup>to</sup> Integrum thoracis latus sonitu privari, passim lethale.

7<sup>mo</sup> Sternum sonitu destitui, mortiferum.

8<sup>vo</sup>. Locum, quem cor occupat, carnis percussæ sonum in magna circumferentia edere, exitiosum.

## SCHOLIUM.

Observavi quandoque fatales prædictiones ad numerum sextum & septimum falsas fuisse tunc, quando natura simile congestum ad peripheriam thoracis, vel ad alias corporis partes minus principales, formando abscessus, ablegavit.

Accedit, quod prudens veterum audacia (quæ affectam plagam aut secare, aut urere tentavit) naturæ me-

dicantis methodum felicissimo cum successu sæpe imitata sit. Vide Illustrissimi mei Præceptoris Commentaria. (a)

## OBSERVATIO VI.

DE

MORBIS CHRONICIS, IN QUIBUS OCCURRIT PRÆTERNATURALIS SONUS THORACIS.

### §. XXVI.

Sonus præternaturalis, qui in chronicis morbis occurrit, vel debetur 1<sup>mo</sup> occultæ vi, quæ viscera thoracis infestat, tardo incremento obruit, & inevitabili jactura tandem perdit: 2<sup>do</sup> vel observatur tunc, quando sensibiles effectus visceribus thoracis lentam perniciem inferunt.

SCHO-

## SCHOLIUM.

**H**Æc sunt generalia capita, ex quibus omnes chronici morbi originem ducunt, & tanquam ex suis causis pendent.

Enim vero, five ex uno five ex altero capite pectoris interna infarciri cogites; semper aderit præternaturalis fons, de quo hic agitur.

### §. XXVII.

Morbi qui §. 26. occulta Viscera thoracis infestant, sunt 1<sup>mo</sup> hæreditaria ad morbos pectoris dispositio: 2<sup>do</sup> Morbi, qui ab affectionibus animi pendent, & præcipue in desiderio frustrato consistunt, inter quos Nostalgia principem locum obtinet: 3<sup>tio</sup> Morbi

quorundam opificum, quibus natura nimis debiles pulmones largita est.

## SCHOLIUM.

**I**<sup>mo</sup> Quid hæreditaria læbes valeat in producendis suo tempore morbis, id ratio non assequitur, sola experientia docet.

Numquid imbecillior juvenis a sanis parentibus natus, securiori valetudine gaudet imbecilli alio, qui phthysicis genitoribus vitam debet?

Confirmat hoc Illustrissimus Præceptor in commentariis suis ad paragraphum 1075. ubi ad numerum I<sup>um</sup> sequentia habet. *Morbos propagari ex parentibus in prolem numerosis constat observatis, neque tantum in epilepticis hoc animadvertum fuit, verum & phthysim*  
& po-

*Et podagram derivari in seros nepotes constat. Mirabile in primis hoc est, quod latens in corpore illud semen morbosum per annos dormiat iners, antequam actuosum fiat. &c.*

Legi & relegi merentur commentaria ad paragraphum prædictam, in qua, postulata tua, demonstrata invenies.

2.<sup>do</sup> Oppositos fane effectus ab animi passionibus proficisci videmus, dum morbos corporis generant. (a)

Verum ad obscurandum pectoris fœnitum nullam omnium passionum potentiores observavi, quam spes succisas optatum impetrandi.

Quam ob rem, quum Nostalgia (vulgo dictum *Heimwehe*) primum locum obtineat, ejus historiam paucis dabo.

Dum

---

(a) Vide commentar. §. 1093.

Dum juvenes in incremento constituti, vi rapiuntur ad tyrocinium militare, atque omnem spem abjurare coguntur in optatam patriam incolumes redeundi; tunc evadunt tristes, taciturni, languidi, solitarii, cogitabundi, suspirantes, gementes; tandem insensibiles & indifferentes ad omnia, quæ vitæ ratio ab ipsis postulat.

Malum hoc vocatur Nostalgia; in quo nec Medicamentum, nec ratiocinium, nec promissa, nec intentata supplicia, mutare valent corpus, quod in idea desiderii frustrati, cum sonitu unius lateris obscuro tabescit.

Multorum hoc morbo defunctorum cadavera aperui; & inveni semper pulmones pleuræ firmiter accretos: lobum vero ex latere non sonante callosum induratum, plus minusve purulentum.

Ma-



Malum hoc ante aliquot annos sat frequens, nunc rarissime occurrit; idque ab illo tempore, ubi sapientissimo instituto, pacta ad determinatos annos cum similibus ea spe constituta sunt, ut elapso pactiois tempore, a bello redituri, civitatum suarum privilegiis gaudere possint.

3<sup>tio</sup> Experitur laboriosa hominum industria suas noxas, uti eorundem ætates temperamenta & sexus, propria sua mala foveat.

An non videmus viros literatos valetudinaria corpora reportare, dum diu noctuque indefessis studiis ingenia sua perficiunt? Operosus agricola numquid ante tempus duros inter labores senescit?

Idem verum est de quorundam opificum laboribus: sic Metallurgi, Pictores

rēs, Deauratores, Plumbifossores &c. obnoxii vivunt spasmodicis colicis, quas pictonum vocant.

Verum agitur hic de illis mechanicis, quorum laboris conditiones, sub depereunte pectoris sonitu ad pulmonum morbos disponunt.

Sic Sartores Mollitores &c. debili pulmone donatos, sub signo suffocati sonitus crebro phthysicos observavi. Horum primi, si commissuras annosarum vestium separant, subtilem lanuginis scobem coguntur inspirare; alii vero laboratoriorum suorum aërem pulverulentum ducere.

Sutores Textores, &c. qui fabrilibus machinis suis, infirma pectora coguntur fortius applicare, sæpe asthmatici evadunt: simul ac scirrhusum pulmonem propterea nanciscuntur. Quæ quidem

tardius citiusve eveniunt, prout operum suorum perficiendorum ubertate diutius & pertinacius fuerint divexati.

Equidem fateor, minus recte relata fuisse huc opificum mala, quoniam a causis, quas adduxi, nimium apertis proficiscuntur.

Verum qui perpenderit signa abstrusa debilitatis in viscere singulari, tamquam causam prædisponentem; deinde lentum & vix sensibile incrementum mali contulerit cum incolumitate aliorum, quibus natura firmiora pectora imperita est: locum asserto, ut spero, non negabit.

Quæri hic recte posset, cur allegatæ causæ, quæ toti pulmoni subinde applicantur, non utrumque lobum afficiant?

Ad

Ad hoc respondeo: rarissimos casus esse, ubi uterque pulmo affectus invenitur: & illud si obtigerit, tamen demonstrat, unum lobum magis altero morbosum esse.

Interim assidua cadaverum sectio me docuit, quod uno lobo pulmonis communiter integro, alter corruptus sit. Fateor candide, solidam rationem hujus observati me reddere non posse: plura enim in morbis fiunt, quæ observare tantum licet, minime vero intelligi.

### §. XXVIII.

Morbi §. 26. ad N<sup>rum</sup> 2., quorum sensibiles effectus visceribus thoracis lentam perniciem inferunt: debentur 1<sup>mo</sup> vel vitii liquidorum sensim natis: 2<sup>do</sup> vel morbis acutis non bene fanatis.

## SCHOLIUM.

*1<sup>mo</sup>* **V**itia liquidorum fenfim nata oriuntur ab ingeftis, quæ noftris humoribus affimilari non poffunt. Quid autem infaluber ufus ingeftorum fimilium in producendis morbis chronicis valeat, abunde demonftratum invenitur (a).

*2<sup>do</sup>*. Morbus acutus non bene fanatus dicitur, quando materies morbi relicta, & non penitus fubacta corpori inhæferit. (b)

Materies hæc relicta, vel in parte prius affecta reftabit, vel fupponitur fuiſſe translata in illam thoracis plagam, quæ (uti in paragraphis obſervationis tertię dictum eſt) percuffa non fonuerit.

D

Ergo

Ergo morbi materies, vel pleuræ vel pulmoni vel utrique simul, vel mediastino, vel pericardio inhærebit.

Quando materies suppuratoria relicta est ab inflammatorio pectoris morbo prægresso, fatis facile cognoscitur; sed si reliquæ illæ ad scirrhum pulmonis contulerint: quantum decipiuntur Medici!

Observavi sæpe sub tussi prope nulla, aut respirationis incommodo integrum thoracis latus sonitu caruisse tunc, quando ex febris acuta reconvalescens, sub febris erratica vix ægrotare visus est Medico, donec morbo sensim crescente (forte etiam tunc non dum cognita mali fede) vel hydropico tumore semi sepultus, vel ad pellem & ossa usque consumtus periisset.

§. XXIX.

Regula propterea generalis sub apparente signo §. 26. in morbis chronicis hæc est: habitum corporis perdi, & vires consumi desperatum.

SCHOLIUM.

**H**ic est inevitabilis effectus, quem morbi materies visceribus thoracis infixæ, quam primum viribus remedium potentior est, temporis durabilitate perficit.

Perditur autem habitus corporis eo modo, uti notatum reperies sub finem scholii paragraphi 28.

Quare, dum sonus præternaturalis in quodam percusso thoracis latere adest, concludere oportebit semper

pulmonem intus contentum aut a vicinis heterogeneis pressum, aut a morbosa materie infarctum, aut ab acrimonia intus genita exesum esse.

Quæ uti nobilissimo visceri vitali, functionum exercitium sensim immi-  
nuunt, ita quoque successivo incremen-  
to penitus tollunt.

## OBSERVATIO VII.

DE

SONO PRÆTERNATURALI  
THORACIS, QUI MAGNAM EX-  
TRAVASATIONEM LIQUIDORUM IN VASIS  
HUIUS CAVI COERCITORUM CON-  
STANTER SEQUITUR.

### §. XXX.

In vasis hujus cavi coercen-  
tur liquida: 1<sup>mo</sup> chylus: 2<sup>do</sup> fan-  
guis: 3<sup>tio</sup> ferum & lymphæ.

SCHO-



## SCHOLIUM.

Coerceri hæc liquida in vasis pectoris interni, docet physiologia, demonstrat anatomia, videt denique oculus nudus & armatus.

Verum agitur hic de extravasatione prædictorum liquidorum, quæ in vasis hujus cavi coercentur, & quæ percussio dum extravasata sunt, cæteris signis paribus detegere potest.

Fateor candide, nondum mihi obtigisse chyli extravasationem videre, scio equidem ductum thoracicum, qui chylum coercet, atque in venam subclaviam ducit, extra teritorium pleuræ locatum demonstrari. Verum ideo, quia materies in cavo thoracis sæpe acrior genita, pleuram, costas, & cutim externam erosisse visa fuit, hanc extravasationem præmonui, quoniam possibilis non implicat.

## §. XXXI.

Extravasantur liquida §. 30. in cavum pectoris 1<sup>mo</sup> simul ac solutio vasorum fit, quibus coercentur: 2<sup>do</sup> a nimia humorum tenuitate & dissolutione: 3<sup>tio</sup> a perspirantis reabsorptione nulla &c.

## SCHOLIUM.

1<sup>mo</sup> Referuntur huc causæ externæ violentæ ut (a) vulnus: (b) contusio: & (c) illa, quæ Illustrissimus Præceptor ex observatis tam propriis, quam alienis notavit.

2<sup>do</sup> Ab internis causis extravasationes fiunt, in cavum pectoris, dum laxa & debilia vasa (d), accedente excessu circulatorii motus (e), insub-

sisten-

---

Vide Com. (a) §. 145. 148. (b) a §. 321. ad 328. (c) §. 302. 303. (d) §<sup>vo</sup> 41. (e) §<sup>vo</sup> 100.

fistente plethora , (f) distenduntur ,  
rumpuntur.

3<sup>tio</sup> Quando sub cacochymia qualicunque nata obstructio (g) suos effectus producit.

### §. XXXII.

Quotiescunque ergo ex liquidis  
§. 30. recensitis aliquod extravasatum in pectoris cavo hæserit magna copia , toties sonus obscuratus erit ad illam altitudinem , quam liquidum extravasatum occupaverit.

### SCHOLIUM.

Veritatem hujus evincit experimentum illud , quod ad finem scholii  
§. 18. notatum invenitur. Interim

D 4

rim

rim promissorum & ordinis ratio postulat ad scholium §. I I. ut attingam nunc illos pectoris morbos, qui huic signo non subjacent.

## OBSERVATIO VIII.

DE

ILLIS AFFECTIBUS INTER-  
NI PECTORIS, QUI A PER-  
CUSSIONE NON DETEGUNTUR.

### §. XXXIII.

Sunt morbi, qui valida tussi pectus affligunt, & propterea suspicionem faciunt pulmonem certissime offensum esse: dum interea in visceribus abdominis sedem figunt, atque tantum ex consensu nervorum pulmones laceffunt

SCHO.

## SCHOLIUM.

**R**eferuntur huc tusses stomachicæ & convulsivæ infantum, gravidarum, & illorum, quibus vel ab lentore quartanæ autumnalis, vel a multa pituita viscera abdominis gravantur.

## §. XXXIV.

Observantur crudeles tusses, respirationis incommoda, asthmata, & phthyfes; quæ ab incomprehensibili nervorum pectoris irritabilitate oriuntur. Verum hi affectus observationibus istis raro subjacent, conjici tamen ex signi hujus absentia, & urina multa aquosa, confidentius poterunt.

## SCHOLIUM.

**R**eferuntur huc tusses, dispnoejæ, asthmata, quæ toties in hysteri-

cis & Hypochondriacis affectibus observantur: tandem phthisis & Asthmatafenum nervosa; forte polypo-  
sæ circa cor concretiones in junioribus  
cæteris paribus conijci inde possent?

§. XXXV.

Callosus parum pulmo, par-  
vus scirrhus, vomica exigua; &  
levis extravasatio: percussione  
haud detegitur: nisi quandoque al-  
tiori resonantia affectæ thoracis  
plagæ.

SCHOLIUM.

Propterea hæc mala periculo vaca-  
re sinunt ægros, donec in majus  
volumen excrescant: ubi percussionis  
methodo distinctius indagantur

§. XXXVI.

Sunt morbi pulmonum, qui ægros affligunt validissima tussi: cujus ope sebacea, cretacea, gypsea, & lapidosa extunduntur.

SCHOLIUM.

Verum neque hi ægri huic signo subjacent: sed sputorum suorum qualitate cognoscuntur. Ab exanthematibus miliaribus licentiosius tractatis. tussim similem (attamen sine sputis) moveri vidi, idque sæpius: sed hoc singularem tractatum exigit.

## OBSERVATIO IX.

D E

ILLIS, QUÆ SUB PRÆSENTE  
HOC SIGNO SECTIO. CADAVE-  
RUM DEEXIT.

## §. XXXVII.

Cadaverum incisio sequentia la-  
tuiffe docuit, dum hoc signum  
aderat.

1<sup>mo</sup> Scirrhum pulmonis.

2<sup>do</sup> Ejus resolutionem in vomi-  
cam ichorosam.

3<sup>tio</sup> Vomicam purulentam clau-  
sam, & apertam, in pleura, pulmone,  
mediastino, pericardio.

4<sup>to</sup> Empyema.

5<sup>to</sup> Hydropem pectoris, in uno  
vel utroque latere.



6<sup>to</sup> Hydropem pericardii.

7<sup>mo</sup> Extravasationem sanguinis  
conspicuum in cavo pectoris aut  
pericardii.

8<sup>tavo</sup> Aneurisma cordis.

## SCHOLIUM.

Supereſt: ut hos affectus ſuo ordine  
proſequar, ita tamen, ut in qui-  
busdam ſigna generalia præmiſſurus ſim;  
ne confundantur cum illis, quæ quod-  
vis malum ſub certo reſpectu ſibi pro-  
pria habet.

## OBSERVATIO X.

DE

SCIRRHO PULMONUM, EJUS-  
QUE SIGNIS.

### §. XXXVIII.

Scirrhum pulmonis tunc adeſſe  
dico, quando ſpongioſa pulmonis  
ſub-

substantia in carniformem & indolentem massam degeneravit.

### SCHOLIUM.

**P**ulmonis spongiosa particula immersa aquæ supernatat, semper; quæ vero carniformem massam indurata refert, observatur subsidere.

Ingens differentia in his scirrhis observatur: vidi scirrhosos pulmones defunctorum, non tantum in duritie, sed etiam in colore, & contentorum qualitate distinctos fuisse.

Sic, sub morbis pectoris inflammatoriis (qui 5<sup>to</sup>, 7<sup>mo</sup>, vel 9<sup>no</sup> die lethales sunt) pulmo invenitur ita infarctus sanguine, ut sæpe numero ab hepate, nec colore, nec consistentia differre videatur.

Id unum notatu dignum est, quod purulenta pseudo-membrana sæpe illum ambiat, quando acuta pleuritis lethali peripneumoniæ exordium dedit,

Verum mira varietate ludunt pulmones, quos in chronicis morbis sectio anatomica detexit. Sæpe enim sebacea materia interstincti sunt marmoris ad instar : sæpe sub consistentia cartilaginea carneam massam exhibent: multoties denso & atro sanguine indurati inveniuntur. Videtur fane varietas hæc, a varietate materiæ morbosæ pendere. (a)

§. XXXIX.

Qui, ubi omnino præsens, & nondum in liquamen versus est, his signis conijcitur.

*Signa*

*Signa Pulmonum Scirrhi.*

Sub signo imminuti vel omnino suffocati sonitus in affecta thoracis plaga affliguntur ægri tussi rariori.

Hanc vel nullum sputum sequitur, vel viscidum, crudum, paucum.

Quiescente homine nec in pulsu, nec in respiratione deprehenditur aliquid, quod bona fide possit vituperari.

Solum a motu parum fortiori anhelitus illos sequitur: imo a loquella productiori jam anguntur & languent.

Accedit, quod eodem tempore ficcam asperitatem in gutture experiantur: & pulsus, qui alias moderate frequens est, jam celer & inæqualis reddatur.

Respiratio & sermo tunc intercifus, & suspiriis intercapedinatus evadit.

Etiam

Etiam facies tunc notas memoratu dignas exhibet : nempe , venæ temporales , sublinguales , & jugulares ex affecto latere magis solito inflantur : dum interea morbosum pectoris latus sub respiratione minus mobile apparet.

Cæterum functiones naturales & animales legitime peraguntur : & decubitus in omni latere facilis fertur.

Et hæc illa signa sunt , quæ pulmonis indicant scirrhum : quem tamen hæc omnia tanto graviora sequuntur , quanto majus spatium in suo thoracis latere fuerit emensus.

## OBSERVATIO XI.

### DE VOMICA IN GENERE.

#### §. XL.

Vomicam tunc adesse dico :  
quando vel sanus vel morbosus hu-

E

mor

mor per circulum actus ad quamdam corporis partem deponitur, atque in spissam massam enfatus, vi vitæ ita solvitur, ut denuo cum vasorum extremis in humorem versus, quodam receptaculo sibi formato coërceatur.

### SCHOLIUM.

Notio hæc generalis est, quæ omni vomicæ convenit: docet hoc historia obstructionis: (a): deinde historia inflammationis (b) par est ratio, five vasorum five liquidorum vitio id accadat.

### §. XLI.

Duplicem observavi vomicam: vel enim ichorosa, vel purulenta est.

---

Vide commentar. (a) a §. 107. ad 121. (b) a §. 370. ad 393.

est. Prior pulmonem solum, altera & pulmonem & reliquas thoracis partes obsidere visa est. Utraque vel clausa, vel in tracheæ expansionem aperta est.

## SCHOLIUM.

**H**æc præmittenda erant, ut intelligi possim ab illis, quibus libuerit tœdia observationum suscipere non tantum in morbis, sed etiam in cadaveribus.

Intelligo autem sub nomine vomicæ ichorosæ saccum, qui non recondit purulentam materiem, sed humorem tenuem, sæpe ex flavo rubellum, sæpe spadiceum, sæpe ex utroque mixtum: idque a consumptione pulmonis scirrhusi.

Verum ubi inflammationis factæ transitus (a) ita obtigerit, ut pars inflammata in album spissum glutinosum & pinguem humorem fuerit conversas, abscessus aderit : qui, simul ac proprio sibi formato receptaculo coercitus hæserit in pectoris cavo, vomica purulenta appellatur.

Vomicæ hæ, si in ramificationes bronchiorum patent, & sputorum prodeuntium adminiculo excreantur, apertæ dicuntur, secus clausæ sunt; sed de his agetur in subsequis.

## *VOMICA ICHOROSA.*

### §. XLII.

Si scirrhus in pulmone præsens suis signis §. 39. innotescit, & in liquamen solvitur sequentia signa habet.

Scirr-



## *SCIRRHI IN LIQUAMEN SOLUTI SIGNA.*

Sub signis §. 39 ægri languere, & sub alimentorum assumendorum consuetudine pedetentim consumi incipiunt cum pulsu celeri contracto & inæquali.

Respiratio quiescentibus etiam ægris plus anxia & frequens redditur: præcipue vero suspiriis, intercurrentibus agitur.

Frons sub præcordiorum angustiiis quandoque frigido sudore madet.

Pallent oculi, venæ genarum & labiorum livescunt; lingua plumbeum colorem refert, idque magis ex affecto latere.

Nullus dolor affligit; nulla fitis urget.

Morbofum latus sub inspiratione tanto immobilius deprehenditur, quanto majorem circumferentiam scirrhus in vomicam resolutus occupaverit.

Tussis, quæ adest, rara, sicca, interrupta sine sputo observatur: si tamen quid ejicitur, illud cænosum aut fuscum est.

Ubi eousque perventum est, incipit languere appetitus: & tandem ex integro deleri.

Nam etsi comestum fuerit quidquam: illud refectionis loco anxietatem inducit tempore digestionis.

Digestio autem semper fit sine hectico calore: qui alias purulentis vomitis individuus comes est.

Nonnullis, quibus scirrhus in medullis solvitur, abdomen & hypochondria complanantur: paucissimis intumescunt: & illud accidit moderato tumore, qui fluctuantis aquæ aliquantulam notam præfert.

Urina a naturali raro abludens mingitur; quandoque tamen rubra est: cui  
sedi-

sedimentum , si quod est , cinabarini coloris ponitur.

Alvus naturali respondet , nisi arte mota fuerit.

Artuum extremitates livido sub colore nunquam incalescunt : nisi paucis ante mortem diebus.

Verum ubi extremitatum pallor , hecticus , attamen furtivo calore rubuerit , etiam affectum latus cachectica inflatione tumet : quod in pede & manu prædictæ partis citius conspicuum reditur.

Quo fit ut crebris animi languoribus , & lypothimiis affligantur similes ægri : & decubitum , quem ex utroque latere facilem hætenus sustinuerunt , jam in affecta plaga pertinaciter retineant.

*VOMICÆ PURULENTÆ  
CLAUSÆ SIGNA.*

**P**assim sub illibata abdominalium viscerum functione tussis adest sicca, crebra, quandoque adeo violenta, ut fauces exasperentur, vox rauca evadat, & ipsa alimenta sæpe vomitu ejiciantur.

Incertæ horripilationes tunc exordium ducunt, quas sequitur vagus calor, qui vivida rubedine exprimitur in genis & labiis præcipue ex affecto latere.

Hoc, ubi hominem adortum est, etiam quandam lassitudinem adducit, quæ laute pastos sensibilius, quam jejunos obruit.

Respiratio in illo tempore cum quadam angustia festinat, ut attento jam inde suspicio moveatur, quod lateat malum in thoracis cavo.

Præterea pulsus contractus frequens, subdurus & inæqualis decurrit: qui etiam extra digestionis tempus, cum hominis constitutione collatus, nunquam exacte sanitatis legibus respondet: quem tamen vel maxime produnt corporis motus, loquela, risus.

Ad hæc, si vomica molem eam adæpta fuerit, ut percussione detegi queat, tunc sequentia observantur.

Æger fructum alimentorum non experitur, quoniam ingesta ob violentiam tussis vel vomitu ejicit, vel ob læsum pulmonem non concoquit; sed plurimam eorum partem in pus convertit.

Inde fit: ut crescente sensim vomica uno pulmone peragatur respirationis negotium; cui ambo pulmones destinati fuerunt.

Quo tempore perpetua anxietas ægrum tenet, qui affecto lateri coactus

incumbit, ne in sanum conversus pondere purulenti facci opprimatur.

Igitur hectico sub calore facies, manus, pedes & affectum latus oedematoso tumore inflantur: dum interea pars opposita nutritionis decessu consumitur, & sudorum nocturnorum copia extenuatur.

His accedit urina rubra, pauca, turbida, brevi foetens cum sedimento furfuraceo copioso.

Ultimum malorum supplementum, sublimis & anhelosa respiratio est: sub qua miser viventibus genis, lingua, unguibus, prope suffocatus, summas inter angustias jugulatur.

### *VOMICÆ PURULENTÆ. IN TRAHEAM APERTÆ SIGNA.*

Quando vomica major signo percussio-  
nis detecta, in traheam, id est:  
bron-

bronchiorum expansionem rumpitur, facta sibi apertura majori, tunc in momento suffocat.

Si vero ex angusto ostio pus dimiserit, hisce signis innotescit.

Sub violenta tussi pus ejicitur modo album, modo flavum, modo croceum, modo viride, modo cænosum, modo subcruentum: quod aquæ immissum fundum petit, & carbonibus injectum nidorosum & graveolentem odorem spargit.

Si ad locum, ubi vomica percussio-  
nis signo detecta est, volam manus spu-  
enti imposueris, strepitum puris mani-  
feste distingues in pectore interno: id-  
que, dum tussiverit æger.

Sputum hoc per dies cessat, cum  
Euphoria ægri: semper tamen ab auc-  
tiori febris per viginti quatuor horas  
continuante denuo rediturum prænun-  
ciatur.

Quo tempore locus vomicæ percussione detectus ante ingruentem sputorum rejectionem carnis sonitum exacte refert, qui tamen resonantiam obtusam recipit illico, simul ac materies intus cumulata, ex noviter aperta vomica, ope violentæ tussis fuerit excussa.

Lenta febris individuus comes post pastum augetur, & præprimis nocturno tempore invalescit.

Hujus vigore ægri sudoribus diffiunt in fronte, jugulis, & pectore.

Præterea, dum hæc sub rejecto pure ultro propagantur, incipit foetere halitus, qui non tantum adstantibus, sed & ipsis ægris nauseam movet.

Quibus fit, ut sub fiti magna appetitus (qui plurimis cum inodori sputis sæpe magnus est) deleatur non tantum in asueta, sed, quod pejus est, in ipsa gulæ irritamenta.



Hæc, ut ut pauca assumpta fuerint, refectionis loco languores inducunt, atque angustias.

Spumosa urina semper est; foetet illico, & viscosum tenax album sedimentum ponit.

Inde fit, ut similes ægri indies magis emarcescant: ossa horrifice ubique promineant, capilli defluant, ungues adunci fiant, & pedum extrema œdematoso tumore inflentur.

Hæc omnia, ubi eousque protracta fuerint, hominem ita enervant, ut accedens diarrhœa colliquativa rejectionem sputorum minuat, supprimat: sicque ægrum inter assiduos languores, illo die (a quo communiter conductis in arcum pedibus pertinaciter dorso incubuerit) tertio, inopinanter tollat.

EM.

*EMPYEMA.*

## §. XLIII.

Si materies ex rupta vomica §. 37. ad N<sup>rum</sup>. 3. percussione detecta inter pulmones & pleuram delabitur, atque super diaphragmate decumbit Empyema adest.

## SCHOLIUM.

**H**æc thesis præmittenda erat, ut intelligi possim ab iis, qui vomicam in traheæ expansionem apertam cum idea Empyematis propositi confundunt. Illustrabitur autem Paragraphus præmissa per commentaria Illustrissimi Præceptoris mei. (a)

## §. XLIV.

## §. XLIV.

Si magna vomica, cujus circumferentia & profunditas ad observationem tertiam §. 15. 16. 17. cognita supponitur, rupta fuerit, uti §. 43. dictum est, tunc his signis innotescit.

**Æ**ger, qui lateri, ubi vomica hæsit, passim incubuit; repentino dolore prope suffocatus, in altum exsilit, & in situ erecto teneri postulat.

Sonitus tunc, qui in loco vomicæ paulo ante suffocatus erat, quodammodo redit:

Sed pro puris quantitate super diaphragma effusi plus minusve deletur in postica & infima thoracis parte, quæ ab ultimis costis versus scapulas sursum mensuratur.

Inter hæc ægrum tussis creberrima urget, sub qua, si quid sub stertore pectoris interni extunditur, illud paucum & spumosum est.

Sudor frigidus, sub redeuntibus animi deliquiis, & laboriosa respiratione in fronte & jugulis erumpit.

Quo tempore genæ & labia tristi rubore suffunduntur, ungues livent, & pupillæ oculorum grandescunt.

Ad hæc visus hebetudo mortem (quæ sub rupta magna vomica in paucis horis accidit) instare nuntiat.

Iisdem prope signis vomica parva, si rupta ita fuerit, interimit; sed longiori intervallo: idque præcedentibus pleuroperipneumonix signis. (a)

OB-

## OBSERVATIO XII.

### DE HYDROPE PECTORIS.

#### §. XLV.

Quando aqua in pectoris cavo inter pleuram & pulmonem collecta hæret, hydrops pectoris adesse dicitur: cujus duplex species observatur; vel enim hydrops pectoris unum latus, vel utrumque occupat.

#### SCHOLIUM.

**H**oc in viventibus percussio thoracis determinat: in cadaveribus autem anatomica inspectio vera esse demonstravit.

## *PECTORIS HYDROPI*

### *SIGNA GENERALIA.*

Generalia signa hæc præcipua sunt:

- 1<sup>mo</sup>. Difficilis & anhelosa respiratio.
- 2<sup>do</sup>. Tussis sicca interrupta, qua sputa feruntur tenuia aquosa, quandoque subviscida.
- 3<sup>tio</sup>. Pulsus contractus subdurus celer & inæqualis: sæpe intermittens.
- 4<sup>to</sup>. A minimo motu anhelitus & suffocationis sensus.
- 5<sup>to</sup>. Ciborum calidorum nascens fastidium.
- 6<sup>to</sup>. Anxietas perpetua circa scrobiculum cordis.
- 7<sup>mo</sup>. Pressio ingens pectoris, & ventriculi distensio tempore digestionis.
- 8<sup>vo</sup>. Murmur circa hypochondria, & frequens flatuum (cum Euphoria momentanea) per superiora eructatio.
- 9<sup>no</sup>. Sitis prope nulla.
- 10<sup>mo</sup>. Urina admodum pauca, rubra, raro prodiens, cum sedimento lateritio.
- 11<sup>mo</sup>.

---

## DE HYDROPE PECTORIS. 83

---

Abdominis tumor, maxime tamen renitens circa regionem epigastricam: præcipue vero illam, quæ incumbentis aquæ pondus magis experitur. 12<sup>mo</sup>.

Extremitatum, & præcipue pedum sublivescens tumor, & ad tactum frigus. 13<sup>tio</sup>.

Palpebrarum inferiorum oedematosa inflatio. 14<sup>to</sup>. Genarum labiorum, linguæ, palescens; sæpe pro mali natura sublivescens color. 15<sup>to</sup>.

Noctes anxie, decubitus impatientes, soporose, multoties infomnes.

Hæc tamen mire variant, pro ratione mali.

## HYDROPI PECTORIS SIGNA EX UNO THORACIS LATERE.

Præter signa generalia proxime præposita affectum latus (si ex integro aqua plenum fuerit) effoeminatum

est, & in inspiratione minus mobile deprehenditur.

Percussum autem nulla ex parte resonat.

Verum si media pars aqua repleta fuerit, evocabitur resonantia major in illa parte, quam aquosus humor non occupaverit.

Variatur tunc sonitus evocatus, pro vario situ ægri, quem assumere capax fuerit, ita ut observet rationem liquidi sese ad libellam componentis.

Præterea hypochondrium ex illo latere, quod aquam continet, in tota circumferentia plus tumidum est: & pressum magis, quam abdomen renititur.

Palpebra, manus & pes ex morbo-  
sa parte œdematosa inflatione subument.

Singulare est: quod decubitus facile sustineatur declivis, quando pectoris cavum integre aqua repletum fuerit:

con-



contra vero si fluctuanti aquæ locus vacat.

*SIGNA HYDROPIS PE-  
CTORIS EX UTROQUE  
LATERE.*

Si utrumque cavum pectoris aquam continuerit; hæc signa præter generalia specifica adfunt.

Sonitus pro illa altitudine suffocatus est, quam aqua in utroque thoracis cavo occupaverit.

Omnes ægri, qui ita laborant, asthmatici evadunt: imo asciticis simillimi forent, nisi palpebræ inferiores, & manuum extremitates turgerent.

Accedit, quod decubitus nullatenus sustineant: & in quodcunque latus se composuerint, suffocationis sensus angantur.

Propterea diu noctuque federe coguntur, ne pressionem aquarum (qua-

lis sedentibus abdomen versus directa est ) in superiorem partem experiantur jacentes.

Dignoscitur autem hoc, quod fluctuante aqua apparenter turgidus venter ab Hypochondriorum remittenti tumore superetur tunc: quando ægrum, signi hujus observandi causa stantem inquisiveris. Omnes hos ægros peripneumoniacorum mors expectat:

Nempe pulsus deficit; omnia frigent; solum pectus & caput calent: genæ & extrema livent: sublimis respiratio intermittit, & tandem cessat.

## *HYDROPS PERICARDII*

### §. LXVI.

Quando pericardii humor ita cumulatur, ut actionem cordis turbare possit, hydrops pericardii nuncupatur: cujus duplex species ob-

observatur; vel enim aquosus, vel purulentus est.

## SCHOLIUM.

Sub longa agonia moribundorum hic humor (qui in suos usus alias semper præsens est) magis colligitur; & fere semper in sectis horum cadaveribus majori copia deprehenditur.

Verum non intelligo hic eam aquarum collectionem, quæ ab lethali resorbentium vasculorum resolutione pendet; sed illam constituo, quæ obstructionis effectibus debetur. Vide paragraphum 40. in scholio.

Atque ideo patebit ratio, cur duplicem speciem Hydropis pericardii statuere ausus sim? quoniam ambos observare sæpe obtigit, ea tamen ratione; ut purulentus exhibeat cor, flofa purulentæ materie decoratione funesta hirtum: alter solum impalescat ru-

borem solitum cordis, per macerationis effectum.

Multis purulentus Hydrops empyematis nomine rectius insignitus videri posset; verum de nomine lites nunquam movebo, quando signa docent.

### *HYDROPIſ PERICARDII SIGNA.*

**H**ydropem pericardii omnia prope signa commitantur, quæ de hydropse pectoris in genere citata sunt.

Signa vero specifica sequentia deprehendi.

Sonitus, ubi cor locatum est, alias §. 3. ad N<sup>rum</sup>. 3. 4. obtusior deprehensus, ita suffocatus est, ac si frustum carnis percussisset.

Scrobiculum cordis tumor occupat, quem renitentia sua distingues facite, a ventriculo flatibus turgente,

---

## DE HYDROPE PECTORIS. 89

---

Sedentes obdormiunt, idque ad anteriora inclinato corpore.

Protinus iterum evigilant, simul ac ad anteriora decidentis capitis pondus sentiunt.

Amaritudinem propterea inquietæ ad somnum propensionis adstantibus conqueruntur.

Accidit: quod tunc animi defectiones (quæ pulsu ad ordinem & magnitudinem inæquali crebrius repetunt) miseros ægros affligant, qui sub omnifitu, quousque vixerint, extremas angustias patiuntur.

Paucis ante mortem diebus collum multis inflatur: atque oculi vehementer rubent lachrimantium ad instar.

Cum quibus signis quandoque apoplexia superveniens vitam momento citius finit, vel lypothimia terminat.

Eædem Notæ adfunt in hydrope pericardii purulento, ac quæ percussio manifestat in aquoso.

Cætera vero signa penitus cum illis coincidunt, quæ vomica purulenta clausa præsefert.

Solet autem contenta aqua in Hydrope pericardii purulento turbidi ferri lactis ad instar apparere: quod vero purulentum est, cordi fimbriarum ad instar, adhæret.

## OBSERVATIO XIII.

### MAGNÆ SANGUINIS EX- TRAVASATIONIS.

SIGNA.

#### §. XLVII.

Sanguinis Extravasationis magnæ, in internum thoracis cavum causæ, ad paragraphi 31<sup>mæ</sup> scholium notatæ fuerunt: signa vero sequentia sunt.

SCHO-

## SCHOLIUM.

Sub perpetua & inexplicabili anxietate præcordiorum atque oppressione pectoris corpus jactatur, & omnis decubitus impatientissimum redditur.

Sonitus a percussione evocandus abest in illa parte, in quam contigerit sanguinem ex læsa arteria infilliisse.

Omnibus pulsus contractissimus celerimus, & omni ordine inæqualis est.

Respiratio summe anxia cum tussi creba & suspiriis interruptis ex intimo thorace expressis ducitur.

Detumescunt venæ omnes, rubent oculi, & paucis ante mortem horis languidi inpalescunt.

Ad hæc frigidus fudor errumpit, circa jugula & tempora: quo factò æger obmutescit, quandoque dentibus frendet, & sub extremitatum algore stertorosus suffocatur.

Verum

Verum hæc signa adfunt , ubi illæso pulmone sanguis magna copia in cavitatem pectoris delabatur.

At ubi vulnerata fuerint pulmonis vasa ; etiam præter hæc , spumofus sanguis tussi ejicitur : & vulneratus locus aerem admittit. ( a )

## OBSERVATIO XIV.

### ANEURISMA CORDIS.

#### §. XLVIII.

Quando cor ita distenditur , a sanguine in ventriculis & auriculis cumulado , ut illo propellendo impar evadat , tunc sæpe expanditur in incredibilem molem : distensionem hanc , Aneurisma cordis appellare placuit.

SCHO-

---

(a) Vid. Comm. §. 300. 301. 302.



## SCHOLIUM.

Crebro hic affectus occurrit, in sectione cadaverum. 1<sup>mo</sup> in inflammationibus illis qui utrumque pulmonis lobum cito & valide occupant. 2<sup>do</sup> in morbis inflammatoriis, qui in scholio paragraphi 22. sub finem notati sunt, & lethales evadunt.

*SIGNA ANEURISMATIS  
CORDIS.*

Signum patognomonicum hujus mali est, quod locus (ubi cor situm obtinet, percussus in magna circumferentia carnis percussæ sonitum exacte referat.

Quam primum autem hoc signum apparet, N. 1<sup>mo</sup> in inflammatione pulmonum acuta, notat: quod æger Nycthemeri spatium non supervivet: extremas enim angustias movet illico ;  
ita

ita quidem, ut totus stupidus, ad instar paraplectici, malorum suorum inscius è medio tollatur.

Verum quando hoc signum inflammatoriis pectoris morbis N. 2<sup>do</sup> supervenit etiam funestus Nuntius est dum hæc signa movet.

Ingens anxietas ægros tenet, qui sub crebra membrorum jactatione stragulorum impatientes evadunt.

Natas inde angustias ægri provectæ ætatis paccato animo sustinent: Juniores vero, multo sermone ad ultimos ferme anhelitus usque nituntur adstantibus disputare: dum ex lecto egredi desiderant: vestimenta possulant, iter, vel alia munia a se exequenda perturbatissimo animo conaturi.

Interea omnibus his nitor oculorum  
deperit: roseus genarum color livescit:  
ungues manus & pedes plumbeo colore  
maculantur.

Ad hæc frigidus sudor erumpit,  
pulsus celerrimus contractissimus om-  
ni ordine inæqualis sensim deficit.

Tandem celeris & stertorosa respira-  
tio fatiscit, intermittit, cessat.

Cedant hæc miseris ægris in solatium,  
veris autem medicinæ cultoribus

in incrementum artis:

quod opto !

*FINIS.*





